

موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

**رصد، پایش و پیش بینی شاخص های قیمت
(با تاکید بر بخش صنعت)**

موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

معاونت پژوهش

پژوهشکده مطالعات اقتصادی و توان رقابتی

گروه اقتصاد کلان و آینده پژوهی

خلاصه مدیریتی

۱. پیش‌بینی رشد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (تورم مصرف‌کننده) در سال ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ به ترتیب ۱۲,۲ و ۱۰,۱ درصد و پیش‌بینی رشد شاخص بهای تولیدکننده (تورم تولیدکننده) به ترتیب ۵,۱ و ۴,۳ درصد می‌باشد که نشانگر تداوم روند نزولی در سال جاری و سال آتی است.
۲. نرخ ارز حقیقی طی سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ روندی نزولی داشته است که نشان‌دهنده کاهش قدرت رقابت‌پذیری بخش‌های تولید داخلی است. در این راستا می‌بایست نرخ ارز متناسب با نرخ تورم داخلی و خارجی برای حفظ قدرت رقابت‌پذیری (با تاکید بر بخش صنعت) تعدیل شود.
۳. با عنایت به پیش‌بینی تورم حدود ۱۰ درصدی در سال ۱۳۹۵، پیشنهاد می‌شود دستمزدهای سال آینده حدود ۱۰ درصد افزایش یابد. گفتنی است به دلیل سهم ۹ درصدی دستمزد از هزینه بنگاه‌های صنعتی، افزایش ۱۰ درصدی دستمزد در سال آتی به‌طور متوسط ۰/۹ درصد هزینه‌های بخش صنعت (از محل رشد دستمزد) را افزایش خواهد داد. این میزان افزایش در صنایع کاربر بیشتر بوده و در صنایع سرمایه‌بر کمتر خواهد بود.
۴. مقایسه روند تورم با رشد اقتصادی و رشد ارزش افزوده بخش صنعت نشانگر رابطه معکوس بین این دو متغیر است (طی دوره ۹۳-۱۳۶۸ ضریب همبستگی تورم و رشد اقتصادی ۰,۵۳- و ضریب همبستگی تورم و رشد ارزش افزوده صنعت ۰,۵۵- می‌باشد). بنابراین در شرایط کنونی اقتصاد ایران نمی‌توان کنترل و کاهش تورم را عاملی در جهت تشدید رکود و یا مانعی پیش‌روی خروج از رکود تلقی کرد. به عبارت دیگر افزایش تورم طی سال‌های اخیر منجر به کاهش قدرت خرید خانوارها و بروز رکود طرف تقاضا شده است. در چنین شرایطی افزایش هزینه‌های تولید، فروش محصولات صنعتی را با مشکلات بیشتری مواجه خواهد کرد. بر این اساس کنترل تورم مانع افزایش قیمت تمام شده کالاهای تولید داخل و کاهش قدرت خرید بیشتر طرف تقاضا خواهد شد.

فهرست مطالب

مقدمه	۴
۱- بررسی روند شاخص قیمت مصرفکننده	۴
۱-۱- سهم گروههای اصلی و اختصاصی از تورم	۶
۲-۱- بررسی روند شاخص قیمت تولیدکننده (با تاکید بر گروه صنعت)	۷
۳-۱- پیش بینی تورم مصرف کننده و تولیدکننده در سال ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵	۸
۲- روند نرخ ارز حقیقی (طی یک دهه اخیر)	۸
۳- تورم و رشد دستمزدها در سال ۱۳۹۵	۹
۴- رابطه تورم با رشد اقتصادی و رشد ارزش افزوده بخش صنعت	۱۰
۵- جمع بندی و نتیجه گیری	۱۲
فهرست منابع و مآخذ	۱۳
ضمیمه ۱	۱۳

مقدمه

رشد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (تورم مصرف‌کننده) و شاخص بهای تولیدکننده (تورم تولیدکننده) از جمله مهم‌ترین متغیرهای اقتصادی ایران محسوب می‌شوند. اهمیت تورم بدان دلیل است که بسیاری متغیرهای اقتصادی ایران متناسب با تورم سالانه تعیین می‌شوند. به‌عنوان نمونه براساس قانون برنامه پنجم توسعه، نرخ ارز می‌بایست سالانه متناسب با نرخ تورم تعدیل شود. رشد دستمزدهای سالانه براساس ماده ۴۱ قانون کار متناسب با نرخ تورم تعیین می‌شود. هم‌چنین نرخ سود بانکی براساس قانون برنامه پنجم توسعه می‌بایست متناسب با نرخ تورم سالانه تعیین شود.

گفتنی است تمامی متغیرهای مذکور شامل تورم، نرخ ارز، دستمزدها، نرخ سود بانکی بر متغیرهای عملکردی بخش صنعت، معدن و تجارت تاثیرگذار است. به‌عنوان نمونه تغییرات نرخ ارز (حقیقی) شاخصی برای قدرت رقابت‌پذیری اقتصاد ملی است که تأثیرات مستقیمی بر صادرات (صنعتی) دارد. تغییرات دستمزد نیز به‌طور مستقیم بر هزینه‌های تولیدی تاثیرگذار است.

در این راستا گزارش حاضر در چندین قسمت به بررسی و تحلیل روند شاخص‌های قیمت مصرف‌کننده و تولیدکننده، تحلیل سهم زیرگروه‌های مختلف از تورم کل، پیش‌بینی تورم مصرف‌کننده و تولیدکننده، محاسبه و تحلیل نرخ ارز حقیقی، پیشنهادی برای تعیین دستمزد سال ۱۳۹۵ و تحلیل رابطه تورم با رشد اقتصادی و رشد ارزش افزوده بخش صنعت می‌پردازد.

۱- بررسی روند شاخص قیمت مصرف‌کننده

بررسی روند رشد شاخص قیمت مصرف‌کننده (تورم) نشانگر روند نزولی آن طی سال‌های اخیر است به گونه‌ای که رشد تورم از ۳۴,۷ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۱۵,۶ درصد در سال ۱۳۹۳ و ۱۳,۷ درصد در دوازده ماهه منتهی به آذر ۱۳۹۴ کاهش یافته است. تحلیل گروه‌های اصلی نیز نشان می‌دهد:

- تورم گروه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها (با سهم ۲۷,۴ درصدی از سبد مصرفی خانوار) از ۴۱,۷ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۹,۱ درصد در سال ۱۳۹۳ و ۱۲,۴ درصد در دوازده ماهه منتهی به آذر ۱۳۹۴ کاهش یافته است.

- تورم گروه مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها (با سهم ۳۲,۸ درصدی از سبد مصرفی خانوار) از ۲۰,۱ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۱۶,۷ درصد در سال ۱۳۹۳ و ۱۳,۴ درصد در دوازده ماهه منتهی به آذر ۱۳۹۴ کاهش یافته است.

تحلیل گروه‌های اختصاصی نیز نشان از روند نزولی دارد:

- تورم گروه کالا از ۴۱,۹ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۱۲,۴ درصد در سال ۱۳۹۳ و ۱۱,۱ درصد در دوازده ماهه منتهی به آذر ۱۳۹۴ کاهش یافته است.

- تورم گروه خدمات از ۲۴,۹ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۲۰,۵ درصد در سال ۱۳۹۳ و ۱۷,۶ درصد در دوازده ماهه منتهی به آذر ۱۳۹۴ کاهش یافته است.

جدول (۱): رشد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (رشد دوازده ماهه منتهی به هر ماه)

دوره	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴								
			فروردین	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	مهر	آبان	آذر
شاخص کل	۳۴,۷	۱۵,۶	۱۵,۵	۱۵,۵	۱۵,۶	۱۵,۶	۱۵,۴	۱۵,۱	۱۴,۸	۱۴,۳	۱۳,۷
گروههای اصلی و منتخب فرعی											
خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها	۴۱,۷	۹,۱	۹,۴	۱۰,۶	۱۲	۱۲,۸	۱۳,۲	۱۳,۵	۱۳,۴	۱۳,۱	۱۲,۴
دخانیات	۴۶,۶	-۶,۱	-۶,۳	-۶,۴	-۶,۳	-۶,۱	-۵,۸	-۵,۵	-۵,۱	-۴,۵	-۴,۱
پوشاک و کفش	۴۸,۵	۱۸,۵	۱۷,۷	۱۶,۸	۱۶	۱۵,۳	۱۴,۵	۱۳,۹	۱۳,۲	۱۲,۷	۱۲,۱
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها	۲۰,۱	۱۶,۷	۱۶,۲	۱۵,۸	۱۵,۴	۱۵,۲	۱۴,۹	۱۴,۵	۱۴,۱	۱۳,۷	۱۳,۴
اثاث، لوازم و خدمات مورد استفاده	۵۲,۹	۱۰,۶	۹,۹	۹,۲	۸,۶	۸,۳	۸	۷,۷	۷,۴	۷,۱	۶,۸
بهداشت و درمان	۳۸,۴	۳۱,۷	۳۱,۷	۳۱,۹	۳۲,۱	۳۱,۵	۳۰,۸	۳۰,۱	۲۹,۶	۲۸,۸	۲۷,۶
حمل و نقل	۳۴,۳	۲۴	۲۴,۳	۲۲,۳	۲۰,۹	۱۹,۶	۱۸,۴	۱۷,۲	۱۵,۹	۱۴,۸	۱۳,۸
ارتباطات	۷,۱	۱۰,۸	۱۱,۹	۱۰,۸	۹,۴	۷,۹	۷,۲	۶,۶	۶	۵,۶	۵,۱
تفریح و امور فرهنگی	۳۵,۱	۲۲	۲۲,۶	۲۳,۲	۲۳	۲۲,۹	۲۲,۹	۲۳	۲۳,۲	۲۱,۲	۱۹,۶
تحصیل	۱۲,۶	۱۲,۸	۱۲,۵	۱۲,۳	۱۲,۱	۱۱,۹	۱۱,۷	۱۱,۶	۱۲,۳	۱۲,۸	۱۳,۷
رستوران و هتل	۳۹,۲	۱۸,۸	۱۸,۶	۱۸,۵	۱۸,۵	۱۸,۵	۱۸,۴	۱۸,۳	۱۸	۱۷,۸	۱۷,۵
کالاها و خدمات متفرقه	۵۰,۶	۱۵,۹	۱۵,۴	۱۴,۹	۱۴,۴	۱۴	۱۳,۵	۱۳,۳	۱۳	۱۲,۷	۱۲,۴
گروههای اختصاصی											
کالا	۴۱,۹	۱۲,۴	۱۲,۴	۱۲,۴	۱۲,۸	۱۲,۹	۱۲,۸	۱۲,۶	۱۲,۳	۱۱,۸	۱۱,۱
خدمات	۲۴,۹	۲۰,۵	۲۰,۴	۲۰,۲	۲۰	۱۹,۷	۱۹,۴	۱۸,۹	۱۸,۵	۱۸,۱	۱۷,۶
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها	۲۰,۱	۱۶,۷	۱۶,۲	۱۵,۸	۱۵,۴	۱۵,۲	۱۴,۹	۱۴,۵	۱۴,۱	۱۳,۷	۱۳,۴

مآخذ: بانک مرکزی ج.ا.ا.

براساس اطلاعات بانک مرکزی، شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (یعنی اقلامی که مشابه خارجی آن به وفور در بازار داخلی وجود دارد و یا نوع خارجی آن آمارگیری می شود) دارای وزنی معادل ۲۱,۷ درصد در سبد مصرفی خانوار است. با عنایت به آنکه تغییرات نرخ ارز یکی از عوامل موثر بر شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی است ثبات نسبی بازار ارز، و کاهش انتظارات تورمی ناشی از افزایش نرخ ارز طی سال‌های اخیر یکی از دلایل روند نزولی تورم می‌باشد. به‌عنوان مثال نرخ ارز در سال‌های ۱۳۹۲، ۱۳۹۳ و شش ماهه اول ۱۳۹۴ به ترتیب ۳۱۸۳۸، ۳۲۸۰۰ و ۳۴۲۵۸ ریال بوده است. رشد نرخ ارز طی دوره مورد بررسی به ترتیب ۲,۲، ۳ و ۴,۴ درصد بوده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود نرخ ارز رشد ملایمی داشته است و نقش کم‌رنگی در افزایش شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوار ایفا کرده است. از دیگر عوامل روند نزولی تورم می‌توان به رکود حاکم بر اقتصاد ایران، کاهش قیمت جهانی نفت و ... اشاره کرد.

۱-۱- سهم گروههای اصلی و اختصاصی از تورم

بررسی متوسط سهم گروه خوراکی ها و آشامیدنی ها از تورم کل طی دوره ۸۸-۱۳۷۰ معادل ۲۷,۸ درصد بوده است. سهم مذکور طی دوره ۹۲-۱۳۸۹ روندی صعودی (۳۶,۷ درصد در سال ۱۳۸۹ و ۳۴,۴ درصد در سال ۱۳۹۲) و در سال ۱۳۹۳ روندی نزولی (سهم ۱۵,۵ درصدی) داشته است. متوسط سهم گروه مسکن، آب، برق و گاز از تورم کل طی دوره ۸۸-۱۳۷۰ معادل ۳۶,۶ درصد بوده است. سهم مذکور طی دوره ۹۲-۱۳۸۹ روندی نزولی (۱۹,۹ درصد در سال ۱۳۸۹ و ۱۴ درصد در سال ۱۳۹۱) و در سال ۱۳۹۳ روندی صعودی (سهم ۳۴,۲ درصدی) داشته است.

همچنین بررسی سهم گروههای اختصاصی از تورم نشان می دهد طی دوره ۸۸-۱۳۷۰ گروه کالا و خدمت به طور متوسط به ترتیب ۴۳,۵ و ۵۶,۵ درصد از تورم کل را به خود اختصاص داده اند. طی دوره ۹۲-۱۳۸۹ نیز سهم های مذکور روندی متفاوت داشته است؛ به گونه ای که سهم گروه کالا افزایش (۵۹,۳ درصد در سال ۱۳۸۹ و ۶۵,۲ درصد در سال ۱۳۹۲) و سهم گروه خدمت کاهش (۴۰,۷ درصد در سال ۱۳۸۹ و ۳۴,۸ درصد در سال ۱۳۹۲) داشته است. سهم های مذکور در سال ۱۳۹۳ روندی مشابه دوره ۸۸-۱۳۷۰ داشته است به گونه ای که سهم گروه کالا و خدمت از تورم کل به ترتیب ۴۰,۳ و ۵۹,۷ درصد بوده است.

جدول (۲): سهم گروههای اصلی و اختصاصی از تورم (درصد)

سال	متوسط ۸۸-۱۳۷۰	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳
گروه های اصلی						
خوراکی ها و آشامیدنی ها	۲۷,۸	۳۶,۷	۳۴	۴۰,۴	۳۴,۴	۱۵,۵
دخانیات	۰,۳	۰,۰۷	۰,۱۱	۰,۹۶	۰,۴۹	-۰,۱۳
پوشاک و کفش	۳,۴	۴,۷	۵,۲	۷,۸۱	۷,۲	۵,۷
مسکن، آب، برق و گاز	۳۶,۶	۱۹,۹	۲۸,۶	۱۴,۰۱	۱۹,۹	۳۴,۲
بهداشت و درمان	۹,۰۷	۱۱,۴	۵,۷	۵,۷	۸,۰۸	۱۳,۸
اثاث، لوازم و خدمات مورد استفاده	۳,۷	۳,۸	۴,۵	۸,۶	۸,۲	۳,۴
حمل و نقل	۸,۱	۱۲,۲	۱۳,۰۴	۹,۶	۱۰,۲	۱۴,۸
ارتباطات	۱,۳	-۰,۰۴	۰,۲	۰,۵۹	۰,۵	۱,۶
تفریح و امور فرهنگی	۱,۶	۲,۷	۱,۹	۳,۸	۳,۰۱	۳,۹
تحصیل	۲,۹	۲,۴	۱,۵	۱,۰۵	۰,۸	۱,۸
رستوران و هتل	۲,۱	۲,۵	۱,۶	۲,۳	۲,۲	۲,۲
کالاها و خدمات متفرقه	۲,۸	۳,۵	۳,۴	۴,۹	۴,۸	۳,۲
گروه های اختصاصی						
کالا	۴۳,۵	۵۹,۳	۶۷,۵	۷۲,۶	۶۵,۲	۴۰,۳
خدمت	۵۶,۵	۴۰,۷	۳۲,۵	۲۷,۴	۳۴,۸	۵۹,۷

مآخذ: بانک مرکزی ج.ا.ا.

یکی از مهم‌ترین دلایل بروز تغییرات سهم زیرگروه‌های مذکور از تورم کل را باید در تاثیرات نوسان قیمت جهانی نفت و درآمدهای حاصل از صادرات نفت و گاز دولت از کانال بیماری هلندی جستجو کرد. تخصیص درآمدهای حاصل از صادرات نفت و گاز به واردات در دهه ۸۰ منجر شد تا قیمت کالاهای قابل مبادله نسبت به قیمت کالاهای غیرقابل مبادله رشد کمتری تجربه کند. سهم بالاتر گروه مسکن از تورم کل و سهم پایین‌تر گروه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها طی دوره ۸۸-۱۳۷۰ گواهی بر این مدعاست. همچنین سهم بالاتر گروه خدمت نسبت به گروه کالا در گروه‌های اختصاصی طی دوره موردنظر نیز نشانگر پیامدهای بیماری هلندی در اقتصاد ایران می‌باشد. در مقابل کاهش درآمدهای نفتی و افزایش نرخ ارز طی سال‌های اخیر منجر شد تا قیمت کالاهای قابل مبادله به دلیل کاهش درآمدهای ارزی نسبت به کالاهای غیرقابل مبادله افزایش بیشتری داشته باشد. به عبارت دیگر طی دوره ۹۲-۱۳۸۹ سهم گروه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها از تورم نسبت به سهم گروه مسکن از تورم بالاتر بوده است. ضمن اینکه سهم بالاتر گروه کالا نسبت به گروه خدمت در گروه‌های اختصاصی طی دوره ۹۲-۱۳۸۹ گواهی دیگر بر رشد بالاتر قیمت کالاهای قابل مبادله نسبت به کالاهای غیرقابل مبادله می‌باشد. این امر پیامدهای منفی کاهش جذابیت سرمایه‌گذاری در بخش‌های تولیدی به‌ویژه بخش صنعت در مقایسه با سایر بخش‌های اقتصادی ایجاد کرده است.

۱-۲- بررسی روند شاخص قیمت تولیدکننده (با تاکید بر گروه صنعت)

بررسی روند رشد شاخص قیمت تولیدکننده نشانگر روند نزولی طی سال‌های اخیر است به‌گونه‌ای که از ۳۴,۵ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۱۴,۸ درصد در سال ۱۳۹۳ و ۷,۰ درصد در دوازده ماهه منتهی به آذر ماه ۱۳۹۴ کاهش یافته است.

رشد شاخص قیمت تولیدکننده گروه ساخت (صنعت) نیز روند نزولی داشته است به‌گونه‌ای که از ۳۴,۹ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۹,۹ درصد در سال ۱۳۹۳ و ۱,۸ درصد در دوازده ماهه منتهی به آذرماه ۱۳۹۴ کاهش یافته است. (ضمیمه شماره ۱) تحلیل روند زیرگروه‌های صنعت طی سال‌های اخیر نشان می‌دهد:

- رشد قیمت اغلب زیرگروه‌های صنعت روندی نزولی داشته است. برخی گروه‌ها همچون «فرآوری و نگهداری ماهی، سخت‌پوستان و نرم‌تنان»، «دخانیات»، «تولید کاغذ و فرآورده‌های کاغذی»، «تولید موادشیمیایی و فرآورده‌های شیمیایی» و «تولید فلزات پایه» رشد منفی داشته‌اند. تعداد محدودی از زیرگروه‌ها نیز رشد مثبت تجربه کرده‌اند.

۳-۱- پیش‌بینی تورم مصرف‌کننده و تولیدکننده در سال ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵

در جدول (۳) پیش‌بینی رشد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی و شاخص بهای تولیدکننده در سال ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ براساس مدل کمی خودتوضیح مبتنی بر روش‌های اقتصادسنجی و استفاده از روش هموارسازی نمایی و جداکردن اثرات سیکلی و فصلی ارایه شده است.

- پیش‌بینی رشد شاخص بهای مصرف‌کننده در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ به ترتیب ۱۲٫۲ و ۱۰٫۱ درصد می‌باشد. پیش‌بینی رشد شاخص بهای تولیدکننده در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ نیز به ترتیب ۵٫۱ و ۴٫۳ درصد می‌باشد که نشانگر روند نزولی شاخص بهای مصرف‌کننده و تولیدکننده است.
- پیش‌بینی رشد شاخص بهای مصرف‌کننده و تولیدکننده بیانگر تداوم روند نزولی تورم مصرف‌کننده و تولیدکننده در سال ۱۳۹۵ است.

جدول (۳): پیش‌بینی رشد شاخص‌های قیمت (دوازده ماهه منتهی به هر ماه)

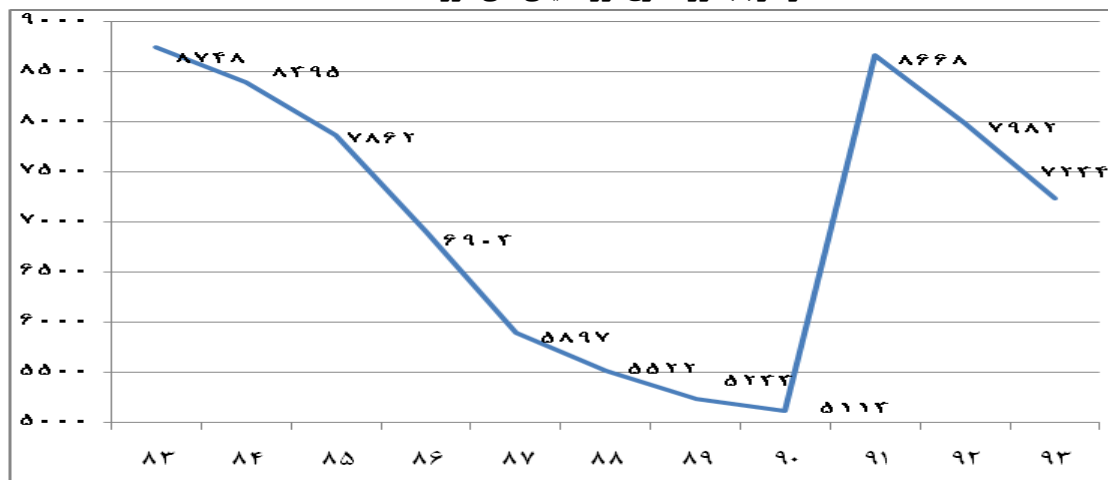
سال ۹۵	سال ۹۴	
۱۰٫۱	۱۲٫۲	پیش‌بینی رشد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی
۴٫۳	۵٫۱	پیش‌بینی رشد شاخص بهای تولیدکننده

ماخذ: محاسبات پژوهش حاضر.

۲- روند نرخ ارز حقیقی (طی یک دهه اخیر)

نرخ ارز حقیقی که تغییر و تحول قیمت‌ها و هزینه‌های نسبی را با یک پول مشترک اندازه می‌گیرد شاخصی مناسب برای اندازه‌گیری میزان رقابت‌پذیری است. با توجه به تحولات نظام ارزی ایران طی سال‌های گذشته و تاثیراتی که این تحولات در ایجاد انحراف از مسیر تعادلی نرخ ارز حقیقی ایجاد کرده است شناخت مساله انحراف نرخ ارز از مسیر تعادلی و تاثیر آن بر متغیرهای کلان اقتصادی می‌تواند راهکاری در اختیار سیاست‌گذاران اقتصادی قرار دهد که از آن برای برنامه‌ریزی‌های اقتصادی استفاده کنند.

نمودار (۱): روند نرخ ارز حقیقی طی دوره ۹۳-۱۳۸۳

ماخذ: محاسبات پژوهش جاری براساس اطلاعات بانک مرکزی ج.ا.ا.

- در محاسبه نرخ ارز حقیقی سال ۱۳۸۳ به‌عنوان سال پایه در نظر گرفته شده است (نرخ ارز حقیقی و نرخ ارز اسمی در سال ۱۳۸۳ برابر می‌باشند).

بررسی روند نرخ ارز حقیقی در اقتصاد ایران طی دوره ۹۳-۱۳۸۳ نشان می‌دهد:^۱

- طی دوره ۹۰-۱۳۸۳ نرخ ارز حقیقی روندی نزولی داشته است. به گونه‌ای از ۸۷۴۸ ریال به ۵۱۱۳ ریال کاهش یافته است. نسبت نرخ ارز حقیقی در سال ۱۳۹۰ به نرخ ارز حقیقی در سال ۱۳۸۳ معادل ۰,۶ می‌باشد. به بیان دیگر طی این دوره به طور متوسط سالانه نرخ ارز حقیقی ۷,۴ درصد کاهش یافته است. گفتنی است طی کل این دوره نرخ ارز حقیقی ۴۲ درصد کاهش داشته است.
 - در سال ۱۳۹۱ نرخ ارز حقیقی (به دلیل افزایش نرخ ارز اسمی) افزایش یافته است و به رقمی تقریباً معادل نرخ ارز حقیقی در سال ۱۳۸۳ رسیده است. نرخ ارز حقیقی در سال ۱۳۹۱ نسبت به سال ۱۳۹۰ معادل ۶۹,۵ درصد افزایش داشته است.
 - نرخ ارز حقیقی طی سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ روندی کاهشی داشته است به گونه‌ای نرخ ارز حقیقی در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۱ معادل ۱۶,۵ درصد کاهش یافته است.
- با عنایت به روند نزولی نرخ ارز حقیقی طی سال‌های اخیر پیشنهاد می‌شود به منظور جلوگیری از تکرار تکانه‌های ارزی در آینده و حفظ قدرت رقابت‌پذیری محصولات داخلی، نرخ ارز اسمی متناسب با تفاضل تورم داخلی و خارجی تعدیل شود.

۳- تورم و رشد دستمزدها در سال ۱۳۹۵

طبق ماده (۴۱) قانون کار، شورای عالی کار همه ساله موظف است برای نقاط مختلف کشور و یا صنایع مختلف: ۱- حداقل مزد کارگران را با توجه به درصد تورمی که از طرف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اعلام می‌شود، تعیین کند و ۲- حداقل مزد کارگران باید به اندازه‌ای باشد تا زندگی یک خانواده که تعداد متوسط آن توسط مراجع رسمی اعلام می‌شود را تامین کند. نحوه تعیین حداقل دستمزد در اقتصاد ایران بدین صورت است که در اسفندماه هر سال نمایندگان اصناف کارگری، کارفرمایی و دولت با در نظر گرفتن مصالح کارگران در انطباق هر چه بیشتر درآمد آنان با سطح معیشت و همچنین با توجه به مقتضیات بنگاه‌های تولیدی (کارفرمایان) و شرایط اقتصادی جامعه، به اتفاق آراء میزان حداقل دستمزد را برای سال آینده به تصویب می‌رسانند. وجود این قوانین باعث شده تا دستمزدها هر ساله با در نظر گرفتن نرخ تورم سالانه مورد تعدیل قرار گیرند.

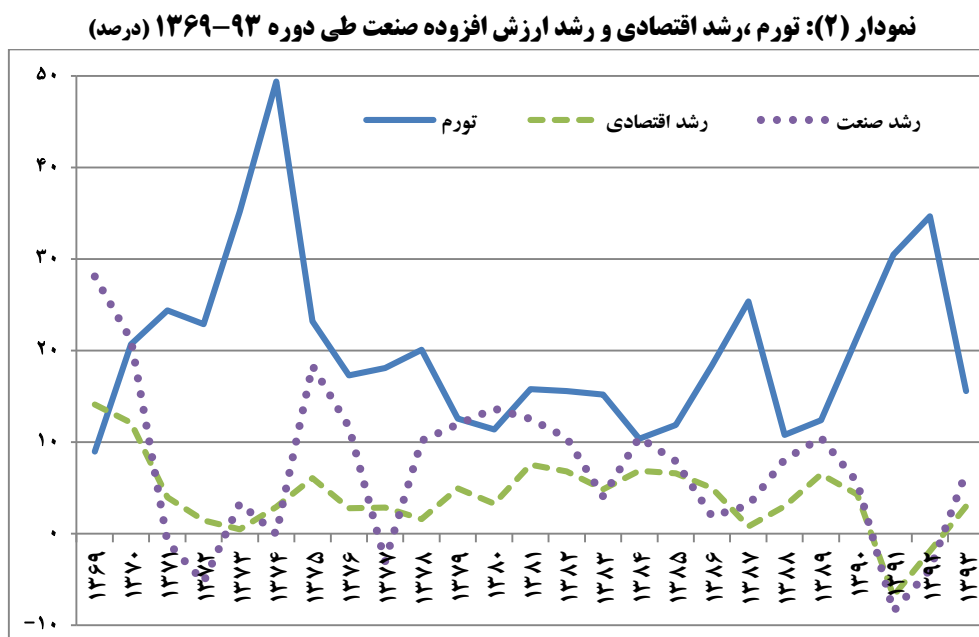
در نتیجه اجرای چنین سیاستی، بنگاه‌های تولیدی سالانه با افزایش هزینه‌های ناشی از افزایش دستمزدها مواجه می‌شوند. آنالیز هزینه‌های صنعتی براساس اطلاعات مرکز آمار نشان می‌دهد دستمزد به طور متوسط حدود ۹ درصد از کل هزینه‌های صنعت را به خود اختصاص می‌دهد.

با عنایت به شرایط رکودی حاکم بر اقتصاد ایران و کاهش قدرت خرید قشرهای مختلف جامعه پیشنهاد می‌شود با توجه به پیش‌بینی تورم حدود ۹ درصدی (سال ۱۳۹۵) دستمزدهای سال آینده به میزان حدود ۱۰ درصد افزایش یابد. در این صورت هزینه‌های تولید صنعت در ایران به دلیل افزایش دستمزد به طور متوسط ۹/۰ درصد افزایش می‌یابد. البته باید به این نکته نیز اشاره کرد که این میزان افزایش در صنایع کاربر بیشتر بوده و در صنایع سرمایه‌بر کمتر خواهد بود.

^۱ جزئیات نحوه محاسبه نرخ ارز حقیقی در ضمیمه شماره ۲ ارائه شده است.

۴- رابطه تورم با رشد اقتصادی و رشد ارزش افزوده بخش صنعت

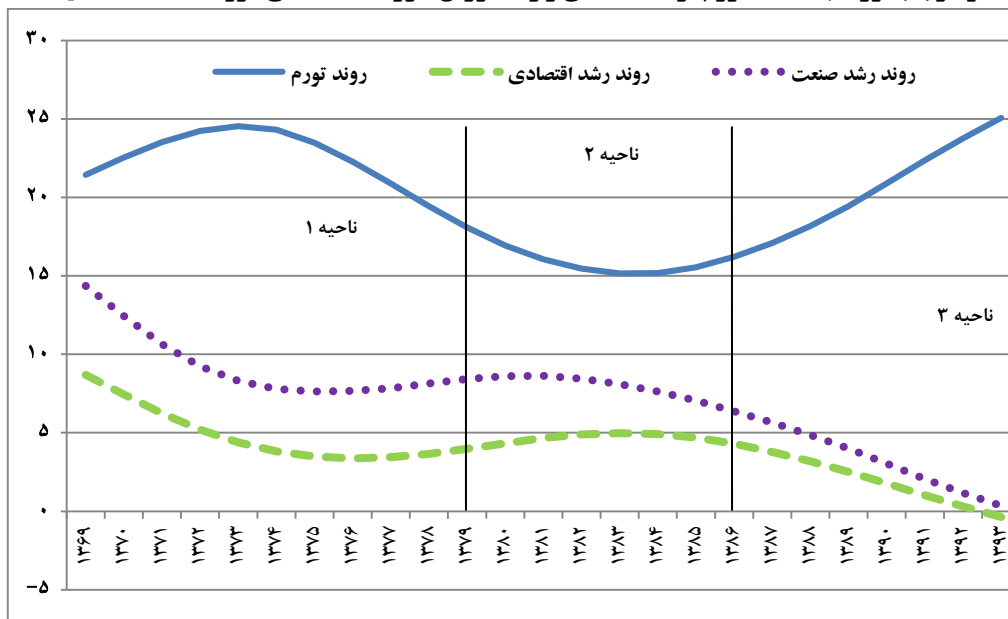
تحلیل رابطه تورم با رشد اقتصادی و رشد ارزش افزوده بخش صنعت طی دوره ۹۳-۱۳۶۹ نشانگر رابطه معکوس بین متغیرهای مذکور است (نمودار ۲). ضریب همبستگی تورم و رشد اقتصادی طی دوره موردنظر معادل $-0,53$ و ضریب همبستگی تورم و رشد ارزش افزوده صنعت معادل $-0,55$ می‌باشد. که نشانگر همراهی و همبستگی معکوس و غیرمستقیم بین متغیرهای موردنظر است.

مآخذ: محاسبات پژوهش جاری براساس اطلاعات بانک مرکزی ج.ا.ا.

برای بررسی واضح‌تر ارتباط فوق‌الذکر می‌بایست روند بلندمدت متغیرهای مذکور استخراج و مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. در نمودار (۳) روند بلندمدت سه متغیر تورم، رشد اقتصادی و رشد ارزش افزوده بخش صنعت آرایه شده است که براساس آن ارتباط متغیرها در سه ناحیه قابل آرایه است: در ناحیه اول (دوره ۷۷-۱۳۶۹) روند بلندمدت تورم در حال افزایش است در حالی که روند بلندمدت رشد اقتصادی و رشد ارزش افزوده صنعت در کاهش است. در ناحیه دوم (دوره ۸۴-۱۳۷۸) روند بلندمدت تورم در حال کاهش است در حالی که روند بلندمدت رشد اقتصادی و رشد ارزش افزوده صنعت در افزایش است. در ناحیه سوم (دوره ۹۳-۱۳۸۵) روند بلندمدت تورم در حال افزایش است در حالی که روند بلندمدت رشد اقتصادی و رشد ارزش افزوده صنعت در کاهش است.

نمودار (۳): روند بلندمدت تورم، رشد اقتصادی و رشد ارزش افزوده صنعت طی دوره ۱۳۶۹-۹۳ (درصد)

مأخذ: برگرفته از گزارش «رصد، پایش و پیش‌بینی شاخص‌های قیمت» موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی می‌باشد.
 • برای محاسبه روند بلندمدت متغیرهای تورم، رشد اقتصادی و رشد صنعت از فیلتر هودریک پروسکات استفاده شده است.

براین اساس ارتباط معکوس بین تورم با رشد اقتصادی و رشد ارزش افزوده صنعت به‌وضوح قابل مشاهده است به‌گونه‌ای که هرگاه روند تورم صعودی بوده است روند رشد اقتصادی و رشد صنعتی نزولی شده است (و بالعکس). گفتنی است دلیل ارتباط معکوس بین تورم و رشد در اقتصاد ایران آن است که تورم‌های دورقمی مانعی مهم پیش‌روی سرمایه‌گذاری است لذا از طریق کاهش افق سرمایه‌گذاری در بخش‌های تولیدی مانع از افزایش رشد اقتصادی می‌شود.

نکته دیگر اینکه به دلیل ارتباط معکوس بین تورم و رشد در اقتصاد ایران، سیاست‌های ضد تورمی مانعی پیش‌روی خروج از رکود اقتصادی محسوب نمی‌شود. ضمن اینکه انتظار می‌رود سیاست‌های کنترل تورم تأثیرات مثبتی بر رشد اقتصادی و رشد ارزش افزوده صنعت طی سال‌های آتی داشته باشد. گفتنی است افزایش تورم طی سال‌های اخیر منجر به کاهش قدرت خرید خانوارها و بروز رکود طرف تقاضا شده است. در چنین شرایطی افزایش هزینه‌های تولید با مشکل فروش مواجه خواهد شد. بر این اساس کنترل تورم مانع از افزایش قیمت تمام شده کالاهای تولید داخل و کاهش قدرت خرید بیشتر طرف تقاضا خواهد شد.

۵- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

۱. پیش‌بینی رشد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (تورم) طی سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ به ترتیب ۱۲,۲ و ۱۰,۱ درصد و پیش‌بینی رشد شاخص بهای تولیدکننده طی سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ به ترتیب ۵,۱ و ۴,۳ درصد می‌باشد که نشانگر کاهش تورم در امسال و تداوم روند نزولی در سال آتی است. از دلایل کاهش تورم می‌توان به ثبات نرخ ارز، رکود حاکم بر اقتصاد ایران و کاهش قیمت جهانی نفت اشاره کرد.
۲. نرخ ارز حقیقی طی سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ روندی نزولی داشته است که نشان‌دهنده روند نزولی قدرت رقابت‌پذیری بخش‌های تولید داخلی است. در این راستا می‌بایست نرخ ارز متناسب با نرخ تورم داخلی و خارجی برای حفظ قدرت رقابت‌پذیری (با تاکید بر بخش صنعت) تعدیل شود.
۳. با عنایت به پیش‌بینی تورم حدود ۱۰ درصدی در سال ۱۳۹۵، پیشنهاد می‌شود دستمزدهای سال آینده حدود ۱۰ درصد افزایش یابد. گفتنی است به‌دلیل سهم ۹ درصدی دستمزد از هزینه‌های صنعتی، افزایش ۱۰ درصدی دستمزد در سال آتی به‌طور متوسط ۰/۹ درصد هزینه‌های بخش صنعت (از محل رشد دستمزد) را افزایش خواهد داد. این میزان افزایش در صنایع کاربر بیشتر بوده و در صنایع سرمایه‌بر کمتر خواهد بود.
۴. مقایسه روند تورم با رشد اقتصادی و رشد ارزش افزوده بخش صنعت نشانگر رابطه معکوس بین این دو متغیر است (طی دوره ۹۳-۱۳۶۸ ضریب همبستگی تورم و رشد اقتصادی ۰,۵۳- و ضریب همبستگی تورم و رشد ارزش افزوده صنعت ۰,۵۵- می‌باشد). بنابراین در شرایط کنونی اقتصاد ایران نمی‌توان کنترل و کاهش تورم را عاملی در جهت تشدید رکود و یا مانعی پیش‌روی خروج از رکود تلقی کرد.

فهرست منابع و مآخذ

۱. بانک مرکزی ج.ا. «تحولات اقتصادی ایران در بخش واقعی نه ماهه سال ۱۳۹۲ (به قیمت‌های ثابت ۱۳۸۳)». اداره حساب‌های اقتصادی، تیرماه ۱۳۹۳.
۲. بانک مرکزی ج.ا. «شاخص بهای تولیدکننده در ایران»، اداره آمار اقتصادی، شماره‌های مختلف.
۳. بانک مرکزی ج.ا. «شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران»، اداره آمار اقتصادی، شماره‌های مختلف.
۴. بانک مرکزی ج.ا. «شاخص بهای کالاهای صادراتی در ایران»، اداره آمار اقتصادی، شماره‌های مختلف.
۵. بانک مرکزی ج.ا. «خلاصه تحولات اقتصادی کشور»، اداره بررسی‌های اقتصادی، سال‌های مختلف.
۶. بانک مرکزی ج.ا. «موجودی سرمایه در اقتصاد ایران (۹۱-۱۳۵۳)»، اداره حساب‌های اقتصادی، تیرماه ۱۳۹۳.
۷. بانک مرکزی ج.ا. «نماگرهای اقتصادی»، اداره بررسی‌ها و سیاست‌های اقتصادی، شماره‌های مختلف.
۸. تشکینی، احمد (۱۳۹۳). «اقتصادسنجی کاربردی به کمک مایکروفیت»، انتشارات نورعلم.
۹. عباسی‌نژاد، حسین و احمد تشکینی (۱۳۹۳). «اقتصادسنجی کاربردی پیشرفته»، انتشارات نورعلم، چاپ دوم.
۱۰. مرکز آمار ایران (۱۳۹۳). «تحولات اقتصادی، اجتماعی کشور از نگاه آمار».
۱۱. مرکز آمار ایران (۱۳۹۳). «خلاصه آمارهای پایه‌ای کشور».
۱۲. مرکز آمار ایران (۱۳۹۰). «نتایج آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر».
۱۳. وزارت امور اقتصادی و دارایی (۱۳۹۳). «نگاهی به روند گزیده شاخص‌های مالی جهان و ایران».
۱۴. *International Monetary Fund (۲۰۰۹). "The State of Public Finances: Outlook and Medium-Term Policies After the ۲۰۰۸ Crisis", Washington DC: Fiscal Affairs Department.*
۱۵. *International Labour Organization (۲۰۰۹). "The Current Global Economic Crisis: Sectoral Aspects", Sectoral Activities Department.*
۱۶. *International Labour Organization (۲۰۰۹). "Review of sector-specific stimulus packages and policy responses to the global economic crisis", International Labour office.*
۱۷. hstsm.ir
۱۸. <http://www.ime.co.ir>
۱۹. tsd.cbi.ir
۲۰. www.amar.org.ir
۲۱. www.cbi.ir
۲۲. www.imf.org
۲۳. www.tpo.ir
۲۴. www.cementassociation.ir
۲۵. www.stelliran.org
۲۶. www.iransteel.net
۲۷. www.cppo.ir

ضمیمه شماره ۱

رشد شاخص بهای تولیدکننده (رشد دوازده ماهه منتهی به هر ماه)

۱۳۹۴									۱۳۹۳	۱۳۹۲	
آذر	آبان	مهر	شهریور	مرداد	تیر	خرداد	اردیبهشت	فروردین			
۷,۰	۷,۸	۸,۵	۹,۳	۱۰,۲	۱۱,۱	۱۲	۱۲,۹	۱۴,۱	۱۴,۸	۳۴,۵	شاخص کل
گروههای اصلی											
۱,۸	۲,۹	۴,۲	۵,۳	۶,۵	۷,۳	۸,۲	۹	۹,۸	۹,۹	۳۴,۹	ساخت (صنعت)
۱۰,۶	۱۱,۲	۱۱,۳	۱۱,۴	۱۱,۵	۱۱,۵	۱۱,۷	۱۲,۵	۱۳,۳	۱۳,۳	۳۴,۶	تولید فرآوردههای غذایی
۷,۹	۷,۶	۷,۴	۷,۵	۷,۶	۸,۱	۸,۵	۸,۵	۸,۵	۸,۴	۳۹,۹	فرآوری و نگهداری گوشت
-۵,۰	-۵,۱	-۵,۲	-۵,۳	-۵,۷	-۶,۱	-۵,۵	-۴,۸	-۳,۹	-۳,۲	۳۴	فرآوری و نگهداری ماهی، سخت پوستان و نرم تنان
۱۱,۳	۱۱,۳	۱۱,۳	۱۱,۱	۱۱,۱	۱۱,۱	۱۱,۴	۱۲,۲	۱۲,۶	۱۲,۹	۵۴,۳	فرآوری و نگهداری میوه و سبزیجات
-۱,۱	-۰,۳	۰,۳	۱,۱	۲,۱	۲,۶	۲,۸	۴,۱	۵,۴	۶,۷	۳۲,۸	تولید روغن‌ها و چربی‌های گیاهی و حیوانی (به جز روغن ذرت)
۹,۸	۱۰,۵	۱۱,۲	۱۱,۷	۱۲,۱	۱۲,۵	۱۲,۴	۱۲,۹	۱۳,۲	۱۲,۸	۲۷,۵	تولید فرآوردههای لبنی
۳۲,۷	۳۵,۱	۳۲,۷	۳۰,۲	۲۷,۹	۲۵,۶	۲۴,۸	۲۴,۸	۲۵,۲	۲۲,۹	۲۰,۹	تولید فرآوردههای آسیاب غلات (دانه آسیاب شده)، نشاسته و فرآوردههای نشاسته
۹,۰	۹,۳	۹,۶	۹,۹	۱۰	۱۰,۲	۱۰,۵	۱۱,۵	۱۲,۸	۱۳,۴	۴۴,۴	تولید سایر فرآوردههای غذایی
۵,۲	۴,۷	۴,۳	۴	۴,۲	۴,۵	۴,۵	۴,۸	۵,۲	۵,۸	۴۳,۶	تولید انواع آشامیدنی‌ها
-۰,۷	-۰,۹	-۱,۲	-۱,۴	-۱,۸	-۲,۲	-۲,۶	-۳,۱	-۳,۵	-۳,۷	۷۵,۷	دخانیت
۴,۰	۴,۵	۴,۹	۵,۳	۵,۶	۵,۹	۵,۹	۶,۳	۶,۶	۶,۶	۳۷,۴	تولید منسوجات
-۰,۹	-۰,۱	۰,۷	۱,۴	۲,۱	۳	۳,۵	۴,۶	۵,۵	۵,۹	۴۲,۹	ریسندگی، بافندگی و تکمیل منسوجات
۹,۸	۹,۹	۱۰	۹,۹	۹,۷	۹,۴	۸,۶	۸,۲	۷,۹	۷,۴	۳۱,۶	تولید سایر منسوجات
۱۵,۶	۱۵,۵	۱۵,۵	۱۵,۳	۱۵	۱۴,۹	۱۴,۴	۱۴,۷	۱۵	۱۶,۱	۵۸,۶	تولید پوشاک
۴,۵	۵,۳	۵,۹	۶,۴	۶,۶	۷	۷,۵	۸,۱	۱۰,۴	۱۲	۷۷,۵	تولید چرم و فرآوردههای وابسته
۴,۳	۴,۲	۴	۴	۴,۱	۴,۲	۴,۷	۵,۱	۵,۵	۵,۸	۳۹,۶	تولید چوب، فرآوردههای چوب و چوب پنبه (به جز مبلمان) و ساخت کالا از حصیر و مواد حصیربافی
-۲,۶	-۳	-۳,۶	-۴,۳	-۵	-۵,۴	-۵,۳	-۴,۹	-۴,۸	-۴,۶	۶۹	تولید کاغذ و فرآوردههای کاغذی
۷۳,۲	۸۳,۶	۹۸,۵	۹۰,۸	۸۶,۵	۸۱,۸	۷۷	۷۲	۶۶,۹	۶۱,۶	۳۲,۹	چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده
۱۴,۸	۱۷,۱	۱۹,۵	۲۲,۱	۲۴,۸	۲۷,۵	۳۰,۴	۳۳,۴	۳۷,۷	۳۶	۸,۹	تولید کک و فرآوردههای حاصل از پالایش نفت
-۱۲,۶	-۱۱,۳	-۹,۴	-۷,۷	-۶,۱	-۵,۶	-۴,۹	-۴,۷	-۴,۶	-۳,۲	۴۸,۲	تولید مواد شیمیایی و فرآوردههای شیمیایی
۹,۳	۹,۴	۹,۹	۱۰,۴	۱۰,۶	۱۰,۸	۱۱,۳	۱۲,۱	۱۴,۶	۱۷,۳	۶۶,۶	تولید داروها و فرآوردههای دارویی

											شیمیایی و گیاهی
۳.۲	۴.۱	۵.۳	۶.۵	۸.۶	۱۰.۷	۱۱.۷	۱۳.۱	۱۴.۱	۱۴.۹	۴۰.۳	تولید فرآورده‌های لاستیکی و پلاستیکی
۲.۸	۳.۳	۳.۹	۴.۵	۵.۷	۷.۳	۹	۱۰.۳	۱۱.۶	۱۳	۳۰.۶	تولید سایر فرآورده‌های معدنی غیرفلزی
-۱۰.۰	-۸.۴	-۶.۹	-۵.۵	-۴.۳	-۳.۵	-۳	-۲.۴	-۲.۱	-۱.۹	۲۵.۵	تولید فلزات پایه
۷.۳	۷.۹	۸.۵	۹	۹.۲	۹.۴	۸.۶	۸	۷.۶	۷	۳۰.۱	تولید محصولات فلزی ساخته‌شده به جز ماشین‌آلات و تجهیزات
۰.۲	۱	۱.۷	۲.۸	۳.۷	۴.۶	۵.۸	۷	۷.۹	۸.۹	۲۸	تولید محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری
۷.۱	۸.۳	۹.۳	۹.۶	۱۰	۹.۸	۹.۸	۹.۸	۹.۴	۸.۹	۳۷	تولید تجهیزات برقی
۶.۵	۷.۷	۸.۶	۹.۵	۱۰.۵	۱۱.۴	۱۲.۴	۱۳.۴	۱۴.۸	۱۵.۲	۳۳.۶	تولید ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده
۶.۶	۷.۶	۸.۵	۹.۲	۱۰.۱	۱۰.۸	۱۱.۷	۱۲.۶	۱۳.۷	۱۴.۱	۳۵	تولید ماشین‌آلات با کاربرد عام
۶.۳	۷.۸	۸.۸	۹.۹	۱۱	۱۲.۲	۱۳.۴	۱۴.۶	۱۶.۲	۱۶.۷	۳۱.۹	تولید ماشین‌آلات با کاربرد خاص
۸.۴	۹.۶	۱۰.۸	۱۲.۱	۱۳.۴	۱۴.۹	۱۶.۳	۱۷.۵	۱۸.۴	۱۷.۶	۴۳	تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم‌تریلر
۱۶.۲	۱۶.۵	۱۶.۸	۱۷.۲	۱۷.۵	۱۸.۳	۱۸.۶	۱۹	۱۹.۷	۲۰	۲۸.۳	قطعات و لوازم الحاقی وسایل نقلیه موتوری
۹.۹	۱۰.۷	۱۱.۵	۱۰.۱	۸.۲	۶.۳	۵.۸	۵.۲	۴.۸	۳.۱	۶۶	تولید سایر تجهیزات حمل و نقل
۶.۸	۶.۵	۶.۱	۵.۷	۵.۳	۵.۱	۷.۸	۱۰.۸	۱۳.۵	۱۶.۴	۵۱.۸	مبلمان

مأخذ: بانک مرکزی ج.ا.ا.

ضمیمه شماره ۲: نحوه محاسبه نرخ ارز حقیقی

نرخ ارز حقیقی (RER) براساس رابطه $RER = \frac{p \cdot e}{p^*}$ تعریف می‌شود که در آن p^* سطح عمومی قیمت‌های خارجی، p سطح عمومی قیمت‌های داخلی و e نرخ ارز اسمی است. براین اساس خواهیم داشت:

- افزایش p^* و e به افزایش نرخ ارز حقیقی منجر خواهد شد. این امر به مفهوم گران تر شدن کالای خارجی و لذا افزایش قدرت رقابت‌پذیری کالاهای تولید داخل است.
- افزایش p به کاهش نرخ ارز حقیقی منجر خواهد شد. این امر به مفهوم گران تر شدن کالای داخلی و لذا کاهش قدرت رقابت‌پذیری کالاهای تولید داخل است.

گفتنی است روند نرخ ارز حقیقی نقش موثری در افزایش یا کاهش خالص صادرات کشور دارد براین اساس می‌توان نتیجه گرفت سیاست‌های ارزی در افزایش یا کاهش توان صادراتی بسیار حایز اهمیت است. با لگاریتم‌گیری و مشتق‌گیری نسبت به زمان خواهیم داشت:

$$\frac{RER^0}{RER} = \frac{p^{*0}}{p^*} + \frac{e^0}{e} - \frac{p^0}{p}$$

براساس رابطه فوق می‌توان عنوان داشت که به‌منظور ثابت بودن تغییرات نرخ ارز حقیقی باید نرخ ارز اسمی به میزان مابه‌التفاوت نرخ تورم داخلی و خارجی تغییر یابد. گفتنی است برای محاسبه نرخ ارز حقیقی برای اقتصاد ایران از اطلاعات نرخ ارز اسمی بازار آزاد، نرخ تورم مصرف‌کننده و نرخ تورم کشورهای $OECD$ استفاده شده است.